

ALBINA CARPATILOR

Apare 1 colă și jumătate pe săptămână. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 3 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru România: pe an 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. — Un număr 20 cr. seé 45 bani. — Un volum à 6 colé 70 cr. seú lei 1.70. — Pe 10 exemplare 1 rabat. Abonamentele se fac la editorul Văcean Roman în Sibiu, la colectanții, la oficiile postali și la toate librăriile.

Viața lui Onufriu,

Roman,

de Theochar Alexi.

(Continuare.)

XI.

Când se duce rîndunéua
Vine-mi dor să plec cu ea;
Și să-mi schimb în lume stéua,
Că e tristă stéua mea.

I. Al. Lăpédát.

Întrearea mea în Bucuresci nu fusese veselă, plecarea îmi era însă tristă de tot, că-cî aici lăsam visul juneții daurite și nu duceam cu mine decât amărăciune, mîhnire și desperare. Viitorul mi se presenta cu o golăciune spăimîntătoare, cu o tristeță fără sfîrșit, mi se presenta, cum se presentă tot-deuna dinaintea inimei unui tîner, care a avut să rabde suferințele unui amor pierdut.

Însă tinerețea cât de lesne se întristeză, atât de lesne se și consoléză, mai cu sémă depărtându-se de locurile jalnice, mai cu sémă când este călétore, cum eram eu.

Era o di frumósă de tómnă, una din acele dîle în care natura ți se presentă în tótă splendórea, în tótă bogăția ei, anunțând ici coela printr'un semn slab, printr'o fóiă cădută, prin o floriceică uscată, apropierea sfîrșitului și sporind astfel prin téma pierderii amenințătoare, plăcerea posesiunii. Luasem drumul spre munți, cătră Transilvania, pentru a revedea încă odată patria, prietini și rudenii, că-cî ah! părintii îmi muriseră de când mă dusem de a casă.

Pentru rudenii mele trecerea mea fu o întémpare de o mare importanță. În ochii lor un tîner ca mine, adică destinat a merge să trăescă în Paris, era o minune mai tot atât de mare, ca vedenia unei cămile, a unui elefant, a unui leu nubic, și altele ca astea. Veniseră cu toții, cărd grămadă, să mă conducă la hotelul din care pleca atunci diligența. Pentru Transilvania pe vremile de

care vè spun nu erau încă inventate drumurile de fier. Călétoriile se făceau prin diligențe până în Timișóra, care este în Bănat și care atunci pentru noi semi-orientalii era prima stațiune de drum de fier. Veniseră, dèu la hotel vre o trei unchi, vre o șépte mătușe, dece veri, trei-spredece verișóre, și alte némuri de spițe mai depărtate.

Décă m'ași fi apucat să-i chiem în ajutor, décă i-aș fi rugat să-mi facă ceva de clacă, seú décă aș fi ținut la cuprinsul pungulițelor Domniilor, nu vè temeți, n'ar fi venit póte nici un suflet din tótă familia mea cea mare. Să nu credeți însă că prin această băgare de sémă aș voi dóră să înjosesc pe rudele mele, să dîc, că ar avea inimi mai rele decât alte ființe omenești. Nici decum, ci togmai din contră. Voesc numai să arăt cum a fost, cum este și cum va rămănea omul și în ce mod distribuesce darurile inimei sale.

Când este vorba de manifestarea, de producerea, de arătarea unui simțămént, fiă acest simțămént de bucuriă, fiă de jale, atunci poți fi sigur că ómenii, că mulțimea va lua parte la o asemenea manifestațiune, că-cî are un bine, fără distincțiune între bucuriă și între jale, binele de a produce în monotonia vieței óre-care variațiune, o schimbare în ocupațiunile de tóte dîlele. Când însă vei ținți la ajutorul pungilor seú al brațelor, atunci fi sigur că toți își vor aduce aminte de alte datorințe mai mari, mai sacre, după părerea lor decât datorința de a te ajuta.

Décă ați fi vèdut sărutările, stringerile de mîni, povețele, sfaturile de care fu grămădit la plecarea mea, ați fi cređut că nu voi scăpa nici odată din miđlocul acestei cete de — rudeni.

Și dèu abia scăpai. Era însă timp, că-cî surugiul dăduse deja pentru a treia óră semnalul de plecare. Pen-

tru a scăpa trebui să mă smulg din brațele unei mătușe sbîrcite, care voia să mă sărute cu tot adinsul. Sării cu amîndouă picioarele de odată în trăsura. Mare parte dintre mătușe, mai cu sémă partea care era mai bătrână, rămase fără sărutare de adio.

Biciul surugiului pocni, diligența se puse în mișcare, rótele începură a se învîrți, apropiându-mă cu fiă-care învîrtitură de ținta călătoriei mele, de — Paris.

N'am intențiunea să vă fac o descripțiune de călătorie. Sunt convins că, chiar decă n'ați vădut cu ochii părțile de locuri prin care am trecut eu atunci, apoi cel puțin ați cetit despre ele prin cărți.

Dar de vreme ce v'am spus destule lucruri de jale și de vreme ce mai am să vă spun încă lucruri tot așa de triste, cred că va fi bine, decă mă voi întrerupe puțin în lamentațiunile mele, purtându-vă până atunci puțin prin lume, spunându-vă ceea ce am vădut eu și descriindu-vă cum le-am vădut. Sciți prea bine că vederea fiă-cărui om se deosebesce de aceea a semenilor sêi, prin urmare chiar decă ați fi cetit despre locurile de care voesc să vă spun eu „acum, totuș veți afla și dela mine câte-ceva nou.“

Aici Onufriu făcu o mică paușă pentru a răsufli și pentru a-și reculege suvenirile sale.

După puțină tăcere reîncepu éráși:

Primul oraș străin pe care-l vădui în călătoria mea fu Sibiiul. Decă đic vădui, nu mă esprim bine, că-cî în adevăr nu-l vădui, ci abia aruncaî ochii asupra lui, de óre-ce nu avui timp să străbat stradele acestui oraș. Ce să vă spun dar despre densus? Nicî un rêu! ferescă Dumnezeu, dar nicî prea mult bine. Venind dela București, Sibiiul mi se păru mic și prea liniștit, dar tot de odată curățel, cu mult mai curat decăt București, ba chiar mai curat decăt orașele din Transilvania pe care le vădusem până atunci. Ómenii de pe strade, persónele cu care avui ocaziune să mă întrețin mi se presentară toți ca de o cultură mai înaltă decăt trépta de miđloc. Aceste persóne după mine erau tot de odată fórté urbane, adică „politicóse“ cum đicem noi de obicei. Domnișórele de prin Sibiiu mi se părură modeste dar tot de odată — nu prea grațiose. Nu este însă mirare, fiind-că n'avui ocaziune de a vedea decăt numai — „Sasce.“

Atât despre Sibiiu, despre „Athena“ Transilvaniei, cum l'aú polecrit unii din pizmuitoarii lui, care în adevăr reprezintă centrul, focarul culturii transilvane, atât în privința „Sasilor“ cât și mai cu sémă dela o vreme încóce, în privința Románilor.

Nici nu m'aș fi oprit în acest oraș decă nu aș fi fost silit să aștept diligența pentru Timișóra, care după serviciul postal de pe atunci avea să plece togmai dóuë óre după ce sosisem în Sibiiu.

Aceste dóuë óre îmi trecură fórté iute, cu prânđul cu plimbarea, cu conversațiunea, cu una cu alta. Mai greú îmi trecu însă vremea pe drum și fără sférșit mi se păru calea dela Sibiiu până la Timișóra, o cale de 36 óre din care 24 de nópte și 12 de đi. Avui încă puțin noroc cu un camarad de călătorie, un om mai în vîrstă, umblat prin lume și fórté prietenos, care își dádu tóte silințele pentru a goni uritul de lângă noi. Acest camarad îmi fu de mare ajutor când sosirăm în Timișóra sêu mai bine đis la gara drumului de fier din acel oraș, arétându-mi cum să mă port și ce să fac la prima mea suire în „carul de

foc.“ Fără de el aș fi dus cu această ocaziune o frică ne-spusă, că-cî tóte mi se păreau prea pocite.

Prima vedere a drumului de fier produse asupra-mi o impresiune nedefinită. Nu sciú ce nume să-í daú aceluși simțámént, care mă cuprinse la vederea șinelor, a vagonelor și a locomotivelor. Atáta sciú, că în fantasia mea îmi închipuisem drumul de fier cu totul altmintrea. Cum? această nu v'aș putea-o spune! Ici mi se păreau tóte ca o jucăria pentru ómenii mari. Pe șinele garei se mișca o locomotivă lin și fără sgomot. Această priveliște mi se păru fórté ciudată.

La resunetul primului semnal dat prin clopoțelul de pe peron, mă apucă un mare neastêmpér. Alergai iute, aș putea chiar đice spériat, să mă pun în vagon. Camaradul meu de călătorie mă luá zîmbind de mână și mă reținu. La al douilea semnal nu mă mai putu opri nicî decum. Ne urcarăm dar în vagon.

Acele vagoné erau arangiate cum erau cele care circulaú la deschiderea drumului de fier între București și Ploesci. Voiú să đic că erau cu băncile puse de-a lungul, și cu câte o ușă care ducea dintr'un „cupeú“ într'altul, de pe un vagon pe altul, astfel încát conductorii circulaú prin interior, nu ca la celelalte vagoné întrebunțate acum mai pe tóte drumurile de fier, unde băncile sunt puse, dóuë în fiă-care cupeú de-a curmezișul, și unde fiă-care cupeú este separat de celalalt, astfel încát conductorii trebuie să circule pe din afară.

Însé ce-mi pierd eu timpul vorbindu-vă despre asemenea nimicuri. Trebuie să silesc înainte, că-cî nóptea a înaintat și am să vă spun încă multe, până când vom ajunge din Timișóra, unde am sosit acum, până aici în schitul Ialomița. Multe deú că-cî ocolul, pe care l'am făcut de acolo și până aici, a fost mare.

Să plecăm dar în fine din Timișóra, unde m'am oprit numai la gară atât atunci în realitate cât și acum cu Domnia-vóstră. Să iertați decă v'am făcut să zăboviți aici ceva mai mult. Voiam să vă descriú puțin impresiunea produsă asupra-mi prin cel dintăiú drum de fer pe care-l vădui în viața mea.

Când se puse trenul în mișcare, începénd a zărgăni a trosni, a pocni, a durdui și a șuera producénd acel sgomot difus care însoțesce mersul iute al vagonelor, atunci par-că îmi reveni puțin imaginea pe care mi-o făcusem în fantasia mea despre un „tren.“ . . .

Pesta mă puse în uimire. Eram surprins de frumșețea acestui oraș, mai surprins decăt de Viena și chiar decăt de Paris. Acest lucru vi se pare ciudat, trebuie dar să mă esplic.

De Viena și de Paris, de grandiositatea și de minunile acestor capitale, acestor metropole, acestor centre de lume, acestor focare de cultură mi se spusese de multe ori și mi se făcuseră mari laude. Despre Pesta mi se vorbise numai ca de un loc de a dóua mână, mi se grăise numai în trecăt, astfel încát fantasia mea nu avu nicî odată îndemmul și prin urmare nu se încercase nicî odată a-și construi o imagine despre ea. Védénd acum Pesta, așa cum era, adică cu mult mai frumoșă decăt ori-ce oraș mi se păru minunat, feeric, surprindător.

După vederea Pestei fantasia mea, care și până atunci își reprezentase Viena și Parisul, ca nisce locuri de încântări, nu mai găsi colorii destul de măgulitoare,

forme destul de admirabile, destul de perfecte și divine, pentru a-mi construi chipurile acestor orașe. Este dar foarte natural decât avui o desamăgire vedând Viena și Parisul, vedându-le în realitate, că-cî dura realitate nu corăspundea cu imaginile feerice ale visurilor mele.

Întrând în Viena pierdui o parte bună din iluziunile mele. Acăstă desamăgire produse o influință simțitoare asupra dispozițiunei mele sufletesci. Până în acel oraș mă distrasem puțin, uitasem de durerea inimei mele, de răul făcut de mine, uitasem de acestea în vârtejul minunilor civilizațiunei, care se presentaū pentru prima oră ochilor mei, minței mele. În Viena mi se schimbară tôte simțurile. Până aici admirasem tôte căte vedusem, aici însă începui a critica, pierdând încetul cu încetul admirațiunea nemărginită, care mă stăpânise până aici. Astfel éráși aveam rėgaz să dau ascultare suvenirilor mele, care-mi revocaū un trecut plin de greșeli și de tristeță.

Îmi reveni în minte Elisa, sėrmana copilă părăsită de mine, ca împins de afurisenia unei ființe supra umane, părăsitate de mine fără voia mea. Apoi éráși audiam prorocirea babei, care-mi đisese, că tot fără voia mea voiū ucide un om în orașul unde din pricina mea era aprópe să se piérdă două ființe, adică în orașul Bucuresci. Silii a fugi cât mai departe de acest loc de primejdiă.

Apucai calea cea mai dréptă cătră Paris trecend prin capitala Bavariei, prin München. Acăstă capitală a unei țeri cu întindere încă ceva mai mică decât a Romăniei de astăđi, acăstă capitală îmi făcu o impresiune cu mult mai mare decât Viena. Veți fi audīt și Domnia-vóstră de mulțimea imosantă a obiectelor de artă, pe care le poți vedea atât pe stradele Münichului cât și prin instituttele acestui oraș, admirând statuele maestóse, palatele și edificuriile publice grandiose și de o arhitectură minunată, visitând diferitele galerii de artă, de pictură și așezămintele artistice-industriale. Veți fi audīt și de statua colosală a Bavariei. Este așezată pe un câmp în depărtare ca de o jumătate de oră de München. Am visitat și eū acest chip cioplit, care represintă o femeia uriașă, represintă Bavaria, rėzimată cu un braț de cóma unui leū gigantic, ér cu celălalt braț rădicat spre cer. Interiorul acestei statue este gol. Puteți judeca de dimensiunile ei, decât vă spun, că te urci pe o scară mai multe minute, până ce ajungi în capul femeiei, în care pot încăpea patru persoane cât de gróse.

Cele 24 de ore, adică timpul cât am petrecut în München, îmi trecură foarte de grabă, și togmai fiind-că trecură de grabă le-am păstrat un suvenir plăcut.

Încă de un lucru seū mai bine đis de o scenă foarte neînsemnată îmi aduc aminte. Nu sciū de ce mi s'a întipărit acăstă scenă așa de adânc în memoria, așa de adânc încât nu mi se șterse nici prin puterea timpului, nici prin greutatea relelor care, de atunci și până astăđi mi-aū sbuciumat sufletul.

Ajunsesem pe podul dela Kehl, pe puntea care despărția Germania de Francia, seū mai bine đis, care împreuna Germania cu Francia, că-cî aceste două țeri erau, pe atunci despărțite prin mărėul și faimosul riū, prin Rhin. La vederea pământului francez, o copilă care se afla în același cupeū cu mine, đise cu o voce vibrândă și cu lacrimi pe gene: „te salut, frumoasa mea Francia.“ Vocea ei la acăstă esclamațiune avu timbrul unei sincerități atât de adânci, încât par-că o aud și acum sunend

la urechile mele. Vedeți cum își iubesc Francezii patria lor, o iubesc fiind-că snnt mândrii de ea, fiind-că le presintă suvenirii de mărire, de fericire.

Astăđi, fresce, acea copilă n'ar putea să scótă acea esclamațiune pe puntea dela Kehl, fiind-că astăđi amindouă capetele acestei punți zac în Germania. De atunci s'a strămutat frontiera, s'a dus mai încolo. Rhinul, întregul Rhin a redevenit éráși german. Până când? Nu vă întreb pentru eu să-mi răspundeți, sciū prea bine că nu puteți.

Astăđi trecend copila peste punte ar striga: „vai!“ aducendū-și aminte de Sedan.

În Strasburg vedui: „münsterul“ acea biserică maestósă de un renume nemărginit. Admirai în acăstă biserică vestitul orologiū astronomic, care mă uimi prin măestria mecanismului aplicat la acest op minunat. Vedui în una din biserici un cavaler îmbalsamat, din evul mediū, de când cu cruciatele. Despre alte lucruri miraculoase din Strasburg n'am a vă spune.

Veți sci că Strasburgul este un oraș foarte vechiū, ceea ce nu veți sci însă este, că pe atunci, adică acum vre o đece ani, cea mai mare parte a edificiilor din acest oraș era de o arhitectură gotică din evul mediū, cu co-perișele țuguete și acoperite cu țigle vechi, colorate. Case ornate cu turnulețe, cu filigori, balconașe și cu ferestriile ovale. Vă fac amintire despre acăstă împregiurare fiind-că, după bombardarea acestui oraș în resbelul germano-francez, aceste vechituri de case se vor fi dărmat, dând loc altor clădiri mai nouē.

Din Strasburg plecai cu trenul de „mare iuțelă“ cam pe la đece ore dimineța, și ajunsei la Paris pe la 8 seū 9 ore séra. Făcusem dar drumul cu o adevărată „mare iuțelă.“ Nu ne oprisem în acăstă cale lungă decât o singură dată la „Epernay,“ unde prândirăm în opt, numără 8 minute, mănănd vre o 5 seū 6 feluri, și unde, tot în decursul acestor 8 minute avui timpul de a gusta o buteliă de „șampania“ adevărată, de vreme ce orașul Epernay este în „Șampania.“ —

Precum îmi răpise vederea Vienei o mare parte din iluziunile mele, așa și Parisul la prima vedere nu corăspunse nici decum cu chipul minunat, pe care mi-l făcusem în fantasia mea despre acest „centru al lumii“ precum se numesce de Francezi.

Dar în adevăr stăpânul meū, la care mă dusei de-a dreptul dela gară nu ședea togmai în partea cea mai frumoasă a Parisului. Comptoarul seū și locuința sa se află în „rue du Delta“ aprópe de Montmartre într'o mahala, care prin necurățenia ei îmi reamintea puțin Bucurescii.

Afirmând că iluziunile mele se risipiră la vederea Parisului, nu voesc să đic, că Parisul nu ar merita renumele seū, ci voesc numai să đic, că este mai pe jos de cum mă așteptam eū, să găsesc capitala đisă „a luesului.“

Avui ocașiune bună a cunoșce cu amănuntul acest „raii pe pământ“ mai în tótă întinderea sa, că-cî principala mea ocupațiune, câtă vreme am stat în Paris era, să conduc pe străini, mai cu sémă însă pe Romăni, pe la fabricanții cei mai în renume și prin comptoriile grosiștilor, apoi după terminarea părții oficiale, după regularea treburilor de peste đi, séra pe la așezămintele de petreceri.

Suntem într'un loc sfânt, într'un schit, ér eū port rasa, de aceea nu pot să vă vorbesc de grădinile „Mabile“

și „Closerie de Lilas,“ locuri ale căror renume va fi străbătut chiar până la auzul Domniilor-vostre.

Opera mare se clădia togmai pe atunci dar nu era gata, prin urmare nici nu putui să duc pe clienții noștri acolo și să ved cu acea ocaziune și eu minunile aceluï edificiu. Cu atât mai des ne duceam în teatrul „du Châtelet,“ în care pe vremea de atunci, se reprezentau piese feerice, ca: „rosa magică,“ „hapurile dracului,“ „cenușotca“ și altele pline de minuni pentru bieții Bucureșteni deprinși cu mașinările cam primitive introduse de d-nul Milo în teatrul cel mare din București, de acel d-n Milo, care a jertfit tot pentru teatru, care din pricina iubirei sale de artă a ajuns să trăească din mână în gură, de ađi până mâine, care din artist ce este, fu silit a se înjosi până întru a juca „comediï pe pãreți,“ cum ăice poporul nostru.

Nu știu decă astăđi publicul, decă guvernul român, a voit să recunoscă meritele acestuï adevărat artist, nu știu, decă România a găsit până astăđi vre un mijloc, ca să pună pe acest adevărat mimie în stare de a trăi în ticiă. Pe timpul de care vă vorbesc d-nul Matei Milo se afla în stare critică, ajunsese la reprezentarea unor piese, ca: „rosa magică“ și „hapurile dracului.“

Dar unde m'am rătăcit cu vorba mea, ce m'apuc eu, sërmanul de mine, să mă îngrijesc de sörtea unuï mimie, fiă el cât de mare, cât de bun.

Am destul foc la inimă, pe care să mi-l vërs, nu trebuie să mă adun jăromaticul de pe vatra altuia.

Dar etă-mă pornit pe gânduri triste și întristătore. Ori unde mă voiu întörce nu ved, decât fundul deșertăciunei, ori unde calc, descoper tulpina miseriei zăcënd sub suprafața zimbitore.

Decă ați fost vre-o dată la Paris, cunoșceți de bună sémă piața Concordiei, decă n'ați fost, dör ați vedut vre-o iconă a Parisuluï; atunci ar fi mirare decă în acea iconă nu era reprezentată togmai acea piața, cel mai frumos punct al Parisuluï, cea mai frumoșă piața din tötă lumea.

Gândindu-mă la acéstă piața, îmi aduc aminte de frumșetea ei numai ca de un lucru de care am auđit vorbind, ér nu ca de o privesite, de care avură parte ochii mei a se bucura de nenumërate ori. Mintea mea nu-mă revocă splendorea acestuï loc, ci-mă revocă un eveniment, care s'a petrecut aici într'un véc trecut și-mă represintă o scenă grozavă cu tôte amënuntele ei, par-că aș fi fost martorul ei ocular.

Nu mă pot reține. Trebuie să vă vorbesc despre acéstă scenă petrecută pe piața Concordiei.

Era în 21 Ianuarie din anul 1793.

Domnia-vóstră, care cunoșceți istoria universală trebuie că ați înțeles îndată despre ce voesc să vă vorbesc, ați înțeles auđindu-mă pomenind data acestei ăile. Ér decă din întemplantare nu cunoșceți ăiua, trebuie să sciiți anul, acel an plin de sânge, anul atât de mănos pentru mașina înfricoșată, care pörtă numele de ghilotină.

Era în 21 Ianuarie 1793 la 10 óre și 5 minute dimineța. Piața revoluțiunei, că-cï așa se numia pe atunci acest loc, care astăđi pörtă numele de Concordia, piața revoluțiunei presenta un aspect straniu.

În fața Tuilerielor, a palatuluï regesc se înălța un eșafod cu mașina înfricoșată. În giurul eșafoduluï era un

loc liber, un loc pătrat, format de colónele gardei naționale. În fiă-care colț al acestuï pătrat era câte un tun; lângă fiă-care tun stetea câte un tunar cu o vergea scinteindă, gata a da foc tunuluï în ori-ce moment.

La 10 óre și 5 minute un car verde, tras de două cai, escortat de gardiști, sosi în spre locul unde astăđi se înălța biserica „Madeleine.“ În acest moment sórele străbātu prin desele straturï de cétă, de care se impluseră tôte părțile unde vedeai, și le coloră în roșu ca de sânge.

Carul verde înaintă spre careul format de gardiști naționali.

În car erau trei persóne:

Un gendarm, un preot catolic, ér lângă preot un bărbat, cam de vre o 40 ani, cu fața palidă, cu trupul grăsuliu și moleșit, cu privirea unuï om evlavios, îmbrăcat cu un gheroc cafeniu, care acoperia o giletcă albă.

Tôte privirile se ațintaseră asupra acestuï personagiü, toți căutaü spre el, ca la principalul actor. Sub alte împregiurări și în mijlocul mulțimeï înfățișarea sa nu ar fi atras privirea nimenuï, că-cï nu arăta a nimic.

Toți se îmbulziaü să-l vadă, că-cï el era acela pentru care se înălțase eșafodul, pentru care se așezase mașina sinistră, el era pe care-l așteptaü colónele gardelor, mulțimea poporuluï, — gădele cu slugile luï.

Acest personagiü cu ó înfătoșare atât de puțin distinsă, acest om pe care-l aștepta lumea era — Ludovic al XVI. regele Franciei, seü cum îl numiaü atunci revoluționarii, Ludovic Capet, osândit la mörte prin tăerea capuluï de convențiunea națională.

Carul verde ajunse dinaintea eșafoduluï și se opri.

Ludovic Capet, care până atunci stătuse cu mânilor împreunate, rostind rugăciuni cătră Dumnezeule regilor, puse acum mânilor pe genunchi, ridică ochii și ăise cătră preot.

— Mi se pare că am sosit. —

Preotul cuprins de fiori nu fu în stare de a profera nici măcar un singur cuvënt, ci drept răspuns făcu un semn din cap.

În acest moment unul din cei trei feciori ai luï Samson, al luï „monsieur de Paris“ — numele oficial al călăuluï — deschise ușa caruluï. Regele însă cu un aer destul de măreț față cu împregiurările, o închise éráși, ăicënd cătră gendarmul, care era cu dênșii în car:

— Vă recomand pe acest preot. Aveți grijă de el să nu i se întemple nimic, să nu plătescă devotamentul seü cătră mine, cu vre o suferință. —

Gendarmul tăcu, nu răspunse nimic la aceste cuvinte. Feciorul luï Samson deschise éráși ușa ăicënd cu o voce plină de nerăbdare:

— Fii pe pace Capet, se va purta grijă de preotul têu. Regele coborându-se acum din car, fu de odată împresurat de călăi, carii voiră să-l desbrace. Regele îi preveni însă, scoțându-și el însuși gherocul și rămânënd astfel în giletca cea albă. Dar acum călăii voiră să-l lege de mâni.

Regele la acéstă încercare a călăilor se smulse înapoi decis după tötă aparința de a nu suferi acest tractament.

Ce spectacol de plâns. Un rege în luptă, piept la piept cu slugile călăuluï.

(Va urma.)

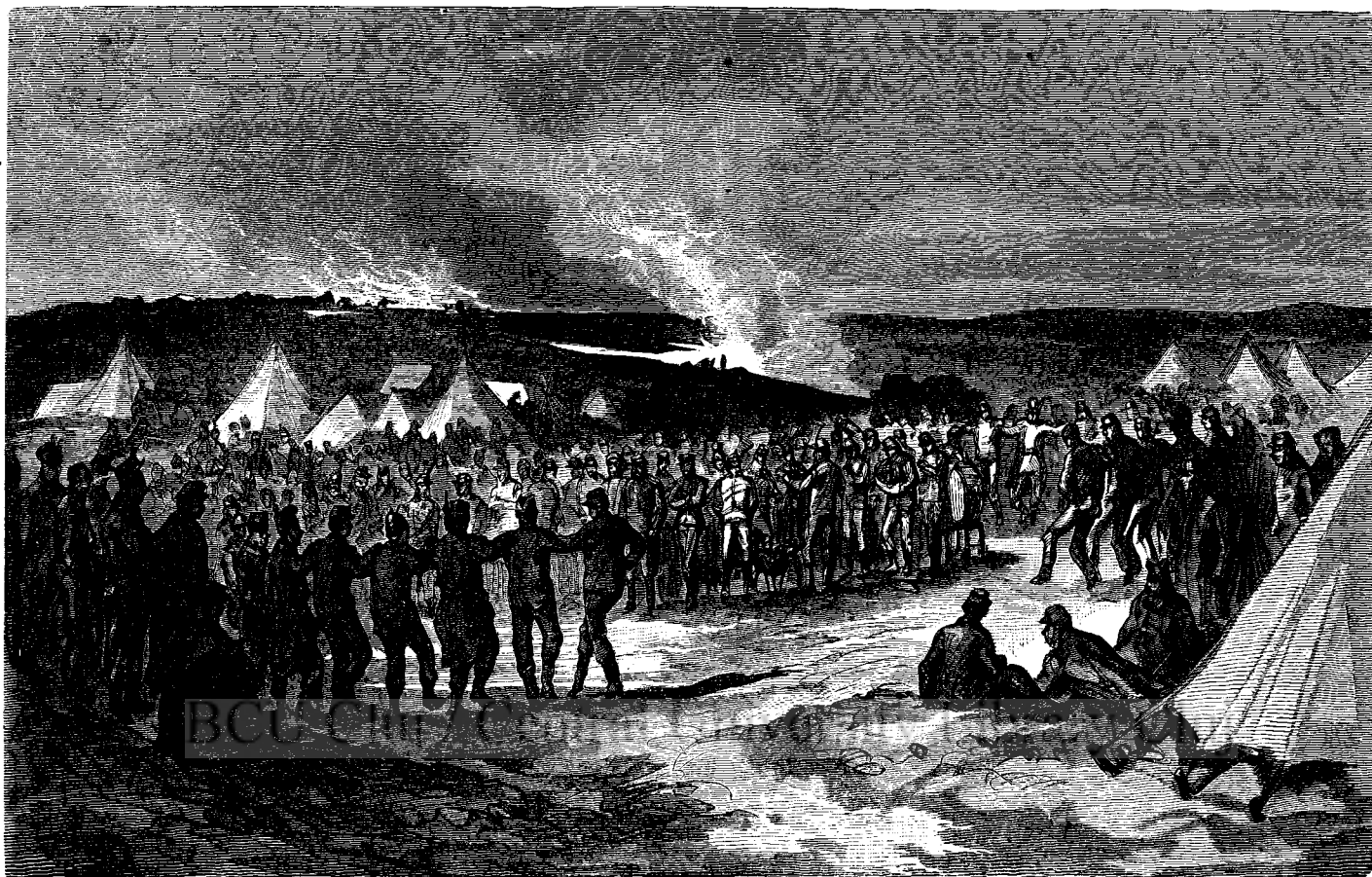
Hora dela Plevna.

Colo'n Plevna și'n redute
Stau păgânii mi și sute,
Stau la pândă tupilați
Ca zăvozi de cei turbați.

Las' să șadă mari și mici...
Trageți hora, măi voinici!

Sus, în tabăra turcescă
Dat-aū tusa măgărăscă.
Răpciugoși crunt tușesc,
Cu ghiulele 'n noi stropesc.

Las' să crăpe, mici și mari...
Trageți hora, măi tunari!

Hora dela Plevna, ilustrațiune la poesia D-lui V. Alecsandri.

Jos în vale, pe câmpia
Baș-Buzuci de căsăpie
Și Cerkezi merei cumpliți
Rup cu dinții din răniți.

Las' să rupă... rupe-i-aș!
Trageți hora, Călărași!

Diua, nóptea glonții plouă,
Tot pământu-î ud de rouă.
Nu e rouă din senin,
Ci e sânge de creștin.

Las' să ploe ca din nori.
Trageți hora, Roșiori!

Écă măi! . din parapete
Vine-o scrofă ca să fete
Opt godaci ș'un godăcel,
Toți cu ritul de oțel.

Las' să fete mi de mi...
Trageți hora, măi copii!

Ne-a veni și nouă-odată
Di de plată și răsplată
Să-l aducem la aman
Pe Gaziul de Osman.

Vie!.. ura!.. la Balcani!
Trageți hora, măi Curcani!

Cât e negru, cât e sóre
Mórtea șede pânditóre
Și prin șanțuri și prin ripi,
Și tot bate din aripă.

Las' să bată până mâni...
Trageți hora, măi Români!

Conferința ținută în Sala Atheneului asupra mișcării literare din cei din urmă zece ani,

de Domnul A. Macedonski, la 8 Martie 1878.

(Continuare)

Trecând acuma, dómnelor și domnilor, dela scriitorii cu nume aprópe necunoscut, la cei cu nume ceva mai cunoscute, voiú cita în trecát pe d-na Chrisi Asenescu, ce a tipărit o broșură de versuri, asupra căreia eminentul nostru poet și prozator, Cesar Boliac, nu a găsit că ăce prea mult, esprimându-se în nisce terminii din cei mai măgulitori și călduroși, precum și pe d-na Flechtenmacher, distinsa noastră artistă, ce a tradus cu mult talent câteva din cele mai frumoșe poesii ale lui Lamartine, și în fine, pe d-na Elefterescu, grațioșă poetă și soră a vitezului căpitan Elefterescu, mort pe câmpul de bătăia al afirmării armatei noastre.

Dar, unde mișcarea literară, sêvêrșită dela 1868 încóce, devine cu deosebire însemnată și interesantă, este momentul când vedem revistele literare și diarele politice întrecându-se să dea la lumină producțiunile unor junii, fie deja cunoscuți, fie meniți a-și face, chiar la cele dintăiú pasuri pe calea literară, o reputațiune și un nume. Voiú începe prin a cita, dintre aceștia, pe cel mai simpatie dintre tinerii noștri poeți. Vorbim de acel Șerbănescu, prea adesea pus la dosarul uitării, de noi, Români de dincóce de Milcov. Êtă cum scia și scie să ne vorbescă Șerbănescu în poesiă. Întêlnindu-se în cale cu un conduct funebru, ce ducea la ultimul sêú locaș pe un june, Șerbănescu esclamá cu înduioșare câte-va versuri întitulate: Bun-drum, din care estragem următoarele:

Und'te duci tu?... Und'te duci,
Tinere cu trăsuri dulci?
Fi-va lung al têu voiağıú?
Eú véd rudele-ți plângend
Și amicii têi gemend;
Gendarmi, preoți... multă lume
Înconjóra carul têu,
Eú descoper capul meu
Și întrebând de al têu nume.
Dic, cu ochii în pământ:
Înc'o frunză dusă-n vânt!

Tot acest suav Șerbănescu vede o ténêră pèrechia valsând, și esclamá:

Și de-ating pământul cu al lor picior,
Se lovesc de ceruri prin sufletul lor!

Dar valsul își urmêză vârtejul sêú fantastic: musica cântă, cântă mereú; toți se dau de-o parte: numai ténêra și îndrăgostita pèrechia urmêză valsul înainte!... Junele, în fine, frumoșei copile, grațioșei fidentate a inimii sale:

Lio! îi șoptesce, ostenit, ferice,
Destul, că-ți tu suferi... Să ne-oprim aice!
— Nu, nu... înainte aide scumpul meu,
Că-ți e fericie ceea ce simț eu!

Și nu se opresc!... Sala, parchetul, grupele de ómenii, oglinzile, tot se învêrtesce împrejurul lor....

Ascultați însê... de o dată:

O córdă în orchestră s'aude plesnind:
Un țipet în sală se'nalță murind!
Și toți se aruncă cătră biata fată,
Ce cade pe pieptul iubit, leșinată!
Rumenele-î buze au îngâlbenit,
Mórtea plană 'n fața care ne-a zâmbit!
O!... Ce trist spectacol!... Ea móre!... Ea-î mórtă!...
Înse, nu, nu-î plângeți fericita sórtă,
Că-ți muri atuncea, când a trebuit;...

N'o plângeți pe dênșă că-ți ea a iubit!
Nu-î plângeți viața, — că-ți într'un minut
A trăit un secol întreg, — și-a avut
Tótă fericirea ce putea să-î dea
Lumea și viața... N'o plângeți pe ea!

Desnodământul valsului poetului Șerbănescu întrece însê orî-ce frumusețe. Junele își perde mințile, înnebunesce și se află acuma în tristul adăpost al celor a cărora inteligentă a naufragiat pe valurile oceanului de nenorociri și de suferinți ale acestei vieți.

Și dulcele poet ne spune, că orî-cine s'a dus să vîsiteze acel locaș înfiorător

A putut să védă printre alți nebuni
Victime 'nferate de-adânci pasiuni,
Un june cam palid pe a cărui frunte
Vecinic plană dorul unei dureri crunte.
Palid la figură, dar încă frumos...
El pórtă în față-î un aer duios
Care te îndemnă la compătimire...
Umbră, care plânge după fericie,
Dup'o altă umbră. — El își amintesce
Că pe pământ omul ca 'n exil trăesce.
Retras mai de-o parte îl veți tot-déuna
Că cântă și danță un trist vals într'una.
— „Lio! El murmură, ostenit, ferice,
Destul, că-ți tu suferi, să ne-oprim aice!“
Ș'un ecoú dintr'ênsul îi răspunde-atunci
Aceste cuvinte neuitate, dulci:
— „Nu, nu; înainte, aide scumpul meu,
Că-ți e fericie ceea ce simț eu!“

Până la 1868, nimeni nu cunosccea aceste răpitóre poesii, pe cari poetul le ținea încă tainuite în cartónele sale, dimpreună cu întréga seriă ce a publicat de atunci încóce. Astfel că, tocmai atunci când focul sacru se credea menit a nu mai da până peste mult timp măcar o licărire, țîșnese miú de schintei luminóse, ce eluminéază orizontul literaturii române întunecat. Dintre poesiiile lui Șerbănescu ce a produs o viă senzațiune, așiiú mai putea să citez multe... dar mé voiú mărgini numai a cita pe următoarea, pentru ca orî-cine să-și póttă forma o idee completă, de câtă putere, de cât foc, de câtă inspirațiune, sunt însuflețite inimile urmașilor bêtrânei generațiunii, cariú, ca Șerbănescu, cântă:

Privesc cerul în uimire,
Apoi, mé 'ntorc și privesc,
Cu tot sufletu 'n privire
Ochi-ți d'un azur ceresc.

Și nu pot de a nu-ți ăce:
Ochii tói, scump ângere!,
Sunt... Ah, crede p'un ferice, —
Dóuê picături din cer!

Picături!... dar fiă-care,
Este un adânc mister,
Fiă-care e un sóre,
Fiă-care e un cer!

Picături în suprafața
Dar ca spațiu fără fund.
Câte lumii în a lor cêtă
Ș'adêncime nu s'ascund!

Fericirea mea e mare
Ah! mêsór'o 'n ochii mei,
Universul un cer are,
Eú am dóuê 'n ochii tói!

Laudele în prezența unor asemenea versuri, trebuie să tacă... în cât despre critica, ce nu vede frumsețe de cât în producțiunile literare din trecut, d-vastră, dómnelor și domnilor, sunteți cei mai buni apretiatori, spre a hotărî decă are dreptate sau nu.

Dar să ascultăm un moment și pe un alt june poet, dómna Matilda Cugler. Estragem dintr'o broșură a sa de versuri, următorea bucată, ce respiră o tainică și liniscită melancoliă. Ea pórtă titlul: Răchita.

Grădina-î părăsită!... Pe unde-umblam o dată
Nici paseri nu mai cântă cu glasul lor voios,
Pe drumuri crește iarba, pe micul iaz înótă
O luntre sférmată de timpul nemilos.

Numai pe mal stă încă răchita cea bătrână
Cu crângile-î plecate spre iazul adormit,
Și ca visând se mișcă când dureros suspină,
Trecând pe lângă densa zefirul rătăcit.

În cója ei uscată zăresc încăl meu nume:
O mână mult iubită într'ensa l'a tăiat,
Apoi fără credință a rătăcit prin lume,
Și numai vechiul arbor numele l'a păstrat.

Răchita cea bătrână de-ar vrea ca să vorbescă,
Mult ar putea să spue din timpul cel trecut...
Cât e de uitătore inima omenescă,
Ea singură o scie, ea singur'a vădută!

Pe lângă aceste tinere și suave talente, a căror activitate literară a dat, în acești din urmă de cece ani, róde multiple, nu trebuie să uităm nici pe Iacob Negruți, poet și satiric eminent; nici pe Eminescu, ce, între felurite poezii, a înavuțit literatura, cu „Epigoni“, poezii ce va rămâne; nici pe Zamfiroglu, îndestrat de talent, dar neglijent; și, mai ales, să nu uităm pe Grandea, care, după frumosul său buchet de Myosotis, ne-a dat, chiar acum trei sau patru ani, un alt buchet, tot atât de profumător, prin tipărirea unei mici broșuri, intitulată poezii noi. Nu este, în adevăr, dovadă mai mare, că Grandea nu și-a perdut nici de loc din puterea talentului său, decât însuși următorele versuri din menționata broșură. Éta de exemplu, cum Grandea începe o frumoasă poemă a sa, „Emirii“:

Selim nu are pace, o grijă îl apasă,
Și fruntea încrețită pe mână i se lasă.
Sunt ani de când nu scia nimic de Abdalah,
Nici dacă mai trăiesce, și cât de mult îi pasă!
Fidelii în amiciția sunt fiii lui Alah.

„Efraime, îndată s'alegi din hergeliă
Două cai, cari să fugă ca négra vijeliă;
Dă-mi lancea, carabina și iataganul meu.
Cu tine voi strébate Arabia pustiă“.
Așa vorbi emirul Selim cu sclavul său.
Se 'nclină Efraim și implini îndată.
La scară două cai negri cu cóma iritată,
Cu nările aprinse, cu aerul de smei,
Abia îi țin scizii. Din nara lor umflată
Pic picături de spumă, din ochi le sar scantei.

Pe scara cea de marmur în mozaic scobită
Emirul se arată cu Leila iubită.

„Tu pleci, strigă Leila, p'o cale fórte lungă!
Ah! pân' te vei întorce, crești tu c'o să-mi ajungă
Viața, ce-mi destină Alah p'acést pământ:
Al morții ánger pare d'acum că me alungă...
Când vei veni, Selime, dormi-voi în mormânt!“

O sărutare îi dete, iar Leila tresare
Pălindu-se ca rosa d'arșițele solare.

Selim oftă și ager încalică îndată;
Efraim îl imită... iar Leila plângând,
Cu ochii îi urmază fugând ca o săgeată,
Cu mantia lor albă, cu lancea scăpărând.

Mai iată câte-va versuri tot de Grandea:

Ți-ai da două diamante ași de ăiua ta,
Însé ochii tci cei negri le-ar întuneca.

Ți-ai da două boboci de rosă, dar obrajii tci,
L-ar face de gelosiă, s'ardă vai de ei.

Ți-ai da două porumbețe, dar în sinii rotunzi
Alte două porumbețe, mult mai dragi ascunzi.

Ți-ai da o priveghietóre spre a te 'ncânta
Auđindu-ți însé vacca cântu 'și va uita.

Ți-ai da inima mea jună, dar 'mi-e că-î făcea
Din ea perniță de ace ș'o vei sângera.

Îți dau dar aceste versuri pline d'al meu dor:
Ele îți vor spune, dragă, tristul meu amor.

Tot în acești din urmă de cece ani, Zamfirescu, cunoscut deja de mai înainte, publică mai multe noi poezii, între cari „Somnolența“, ce a fost citită de toți, și care a făcut epocă.

Nu voiú insista dar asupra acestei poezii a poetului, care, consumat de timpuriu de scepticism, s'a ofilit în flórea vârstei și a geniului său, mai ales că îl găsesse superior, nu numai în Somnolența, ci și în alte poezii publicate în anii din urmă.

Așa, de exemplu, cine a citit poema sa „Mirésa Strigoifului“, apărută prin Revista Contimporană din 1874, și nu-și aduce aminte de scena în care umbra mirelui, umbra lui Costin, ucis de mirésa sa, se arată séra la banchetul nupțial:

Dar cine este óre acel nou comesén,
Cu fața 'nfașurată în mantă de oștén?
Vedeți! c'un pas nesigur strébate 'ntinsa sală.
Privirea-î se 'ndrepteză spre masa nupțială;
S'apropiă, s'opresce, stă nemișcat și mut.
Dar cine este óre acel necunoscut?
Apoi șede la masă și 'nct capul aplécă,
Cu mâna stâng'-ardică în sus o cupă sécă!
Conviviul îl contemplă uimiți, înfiorați,
Dar nu pot să 'ntrevadă de cât două ochi fixați!
— În sănătatea voastră, o! Dómne! astă cupă
Deșert, — ăise străinul c'o voce stinsă; — după
Acea, preumblându-și spre toți privirea sa,
S'oprește spre Maria. — M'astepti, mirésa mea!
Maria îl privește c'un țipet de teróre,
Simțirea-î încetéză. — O! nópte 'ngrozitóre!
Și Domn și căpitanii scot spada, — dar acest
Străin își desvelesce figura lui. — Funest
Minut fuse acela în care toți vedură
Acéstă morméntală, oribilă figură!

Apoi lângă mirésă străinul se așeză
Cu mâna lui lividă təcnd o 'nbrațișeză.

Orórea în sala nunții este la culme... toți stău încremeniți pe loc și vécntul mugește afară, sguđuind ferestrele sălei. Luminele tremură prin candelabrele de aur...

Dar... iată că Maria s'agită! Chipul ei
Ésprimă disperarea. — Ea caută spre cci
Ce stău uimiți de față, și mâna-î virginală
Apucă, smulge-aruncă betela nupțială!
Nebună, despletită, alérgă catrá bard,
L-atrage lângă densa cu mânilor ei ard:
— Veđi tu, îi ăice densa, c'o voce înecată.
E mirele, e mortul! — O! sórtă ne'mpăcată!

E crima ce-am comis-o. E spectrul lui Costin.

Și vocă îi espiră pe buze. — Rătăcită

Ea încă se mai uită cu ochii rugători

Spre bard, ș'apoi recade. — O! nopțe de fiori!

Aci este locul a reaminti numele unei persoane stimabile, numele unui om de inimă, poet în tinerețea sa, poet încă, în ciuda absorbirei carierei sale. Această persoană demnă de totă stima, acest om de inimă, care, de ar fi fost ceva mai constant muselor, ce îl răsăgiau ca p'un copil răsfățat, ar fi luat unul dintre cele mai însemnate locuri în literatura noastră, este d-nul G. G. Meitani. Superior prin credință multor poeți superiori d-sale prin formă, d-nul Meitani, dela 1860, când a tipărit o primă broșură a sa de versuri, intitulată *Cânturi intime*, nu a încetat un singur moment de a scrie, mai prin toate diarele politice și literare, obținând adesea cel mai meritat succes. Nu voiu cita din multele și inspiratele sale poezii, de cât câte-va versuri. Etă, de exemplu, cum în 1873 întâmpină d-nul Meitani sceptica poezia a d-nului Zamfirescu, „Somnolența”, din care îmi voiu permite a citi următoarea strofă:

Femeile, și ele, sunt tot așa frumoase...

Dar tot așa perfide ca în timpuri fabuloase:

Candorea și constanța un vâl aeriform!

Surusul lor adesea îl sorb în voluptate...

Dar când încep a-mi spune d'amor, d'eternitate,

Adorm... și dorm... și dorm!

Ei bine, Meitani dicea:

Nu-ți ride de femeie. — E muma omenirei.

În lume când venit-ai, din sinu-i te-ai nutrit,

Azi sorbi p'ale ei buze nectarul nemurirei

Și brațele-i odată copil te-au adormit.

Femeia este stéua ce-aprinde, luminează

Îci jos, sufletul nostru; — de dor când suferim,

Ne nălță, ne susține și în veci ne nobiléză

Prin simțămentu-i candid, în lume cât trăim.

Tot de simpaticul poet Meitani găsec, într'un album al unui amic al meu, o altă poezie, *Adio la Patriă*. Repausatul critic Laerțiu, care, ori unde întâlnea poezii, făcea adnotațiuni pe ele, încâpându-i acest album pe mână, îl încarcă de note critice. Adnotațiunea ce Laerțiu puse asupra poeziei *Adio la Patriă*, de Meitani, este următoarea:

„Această bucată este admirabilă de simțimânt, de candore, de patriotism, de fragetă inspirațiune. Este cea mai frumoasă în genul său.”

(Va urma.)

Aeronautica. (Naviğațiunea aeriană.)

De când a apărut omul pe pământ, mijlocele de locomotiune au atras atențiunea sa. La început el era avisat numai la propriile sale picioare se în cazul cel mai favorabil la căi.

Pe apă mișcarea se făcea de sigur pe bărci primitive, ce s'au perfecționat mai târziu.

Cât despre naviğațiunea aeriană, lipsa de a o întrebuița n'a fost așa simțită. Cu toate acestea omul a invidiat acele paseri ușore, care străbăteau aerul cu repedițiune, ducându-se în regiuni necunoscute, misterioase. Această invidie a omului se pôte vedea din legenda lui Icar și este prea naturală într'un timp, în care loțomiția pe pământ era atât de imperfectă.

Naviğațiunea pe apă a făcut mai întâiu progrese simțite. Greutatea de a comunica pe uscat la depărtări mari, imposibilitatea de a străbate aerul, a făcut pe om să profite de elementul, pe care i-l oferia natura cu atâta prisosință, de apă. Fenicienii au deschis calea omenimei pe unda sărată. Comerțul lor întins a influențat să se perfecționeze corăbiile, pe când comunicațiunea pe uscat se afla încă mai tot în stadiul primitiv. În evul nou încă făcu naviğațiunea pe apă cele dintăiu progrese. Încă dela anul 1717 navigau Americani prin puterea vaporului comprimat pe rîurile lor principale. Acest progres însemnat s'a importat în Franța pe la 1778.

După corăbiile veni balonul. Cerul, care până acum nu părea străbătut, decât de rugăciunile omului, se deschise înaintea inteligenței lui. Domnul pământului putu în curând să străbată văzduhul asemenea paserilor atât de invidiate până acum.

Francezilor li se cuvine onorea de a fi deschis omenimei această cale. Învețatul fizic de Montgolfier surprins odată de puterea, cu care fumul rădica în aer un corp relativ destul de greu, se gândi că, decă s'ar putea comprima acest gaz, puterea lui ascendentă ar deveni și

mai întinsă. Forma sferică a recipientului i se păru cea mai potrivită pentru a cerca o experiență. Așadar construi un glob găvanos din cercuri ușore acoperite de tafta (matasă slabă), ér la partea inferioară lăsă o mică clapă pentru întroducerea fumului. Această mașină o atârână de o sfóră și aprindând de desuptul ei materii ardătoare, o vedu umflându-se puțin câte puțin. Îndată globul se, devenind mai ușor decât volumul de aer, pe care-l ocupa, încetă de a mai apăsa sfóra; cestiunea era resolvată pentru fizicul observator. El sférși de a umplea balonul; pe urmă astupă gaura pe unde intra gazul, tăiă sfóra și mașina se rădică repede la o înălțime destul de mare. Această experiență curioasă a fost făcută în Annonay, provincia Vivarais; staturile generale ale acestei provincii făcură un proces verbal, pe care-l trămiseră la academia sciințelor la începutul lunei lui August 1783.

Înr'aceea Montgolfier, sciind că invidia se légă de ori-ce lucru nou veni însuși la Paris pentru a-și susține descoperirea înaintea acestui corp ilustru. La sosirea sa Charles și Robert se pregătiau a înălța în public un balon, pe care-l numiseră mașină aerostatică. O mulțime de lume asista la această ceremonie: prinți, ministrii, totă aristocrația, învețai, artiști și omeni din popor, toți așteptau cu nerăbdare înălțarea balonului. Montgolfier era convins, că meritase un loc deosebit în spațiul, unde Charles și Robert umflau balonul; merse dară să-l reclameze. Cine ar putea crede, că inventatorul fu respins cu obraznicie sub pretest că întreprindătorii se tem de o rea-voință jaluză. Distinsul învețat se retrase indignat. Atunci balonul se rădică în văzduh spre marea mulțămire a publicului, și Montgolfier fu martorul unei glorii, pe care o merita el singur.

De aci vine, că unii scriitori numesc pe Robert inventatorul balonului, pe când acest mert i se cuvine pe deplin lui Montgolfier.

Puțin după aceea făcu Montgolfier, ajutat de fratele său, o altă încercare în cea dintâi curte a castelului dela Versailles. Acum întrebunță el materii, care, după cum credea, trebuiau să dea un gaz și mai ușor; piei vechi, ghetete rupte fură aruncate la olaltă într'un foc de pae ude. De astădată atârna de desuptul montgolfierei un coș de nuele, în care puseră un miel, o rață și un cocoș. Aparatul acesta se rădică cu iutelă mai mică, decât a lui Charles și Robert, dar la o înălțime mai mare. Pe urmă se plecă cu încetul și se lăsă jos la $\frac{1}{2}$ de mil departe de unde plecase. Cocoșul căduse în decursul călătoriei și și sdrobise capul; rața părea că nu suferise și mielul rumega liniștit, ca și când ar fi fost în staul.

Acastă încercare a fraților Montgolfier avu rezultatul de a îndemna în curând pe o ființă omenescă să și pună în joc viața pentru știință. Acest luptător temerar pentru umanitate era Pilatre de Rozier. El se urcă în 21 Octomvre 1783 într'o montgolfieră perfecționată. Focul atârna lângă el pe o gratia de fer. Rozier luă cu sine o proviziune de pae, apă, spongii și alte instrumente necesare pentru a întreținea focul. Mașina se rădică la o înălțime cam de 300 picioare, unde plană cu maestate cam un pătrar de oră. Pe urmă se scoborî la înălțimea arborilor bulevardului, de carii se acăță. Martorii acestei întâmplări aruncară pae lui Rozier, ca să întrețină gazul; dar, desperând de a vedea mașina reînălțându-se, întinseră scări, prin mijlocul cărora se scoborî cutezătorul aeronaut. Mașina, ușurată de greutatea lui, se descurcă singură și și reluă sborul prin văzduhuri.

Acastă întreprindere cutezătoare deșteptă entuziasmul mulțimei. Nu se mai audia vorbindu-se, decât despre balone, jurnalele timpului erau pline de amănunte interesante și de laude fără margini. O mulțime de proiecte nebune, de visuri deșarte se basau pe acest început fericit al navigațiunei aeriene. De aci încolo se făcură alte multe încercări, în care fisicul Charles întrebunță hidrogenul în loc de fumul lui Montgolfier.

Astfel sosi anul 1874. Regele Svediei găsindu-se în Paris sub pseudonumele conte de Huga, își exprimă dorința de a vedea, înainte de plecare, o înălțare aerostatică.

Îndată bravul Pilastre de Rozier însoțit de de Proust se grabiră a-i oferi această priveliște la Versailles în curtea ministrilor. Montgolfiera lor era înaltă de 90 picioare și avea o circonferință de 230 picioare. Din galanteria față cu regina, aeronauții numiră această mașină: Maria-Antoaneta. Cei două învățați așezați într'un coș de nuele atârnat de mașină, plecară cu ea mișcând stéguri mici împodobite cu armele Franciei și ale Svediei.

Multă vreme se vădură fâlfâind aceste stéguri ale corabiei aeriene, dar în sfârșit dispărură. Îndrăsneții călători plecaseră dela Versailles la cinci ore fără un pătrar; ei se scoborî la Chantilly la $5\frac{1}{2}$, așadară, făcuseră în trei pătrare de oră un drum de dece miluri. Balonul căduse pe un arbore, pe care-l aprinsese; pe urmă arse și el. Nisce călăreți, carii urmaseră direcțiunea mașinei aruncară scări la timp îndrăsneților călători.

După această întreprindere căpêtă gust și ducele de Chartres, prinț din familia regescă, să încerce o escur-

siune în văzduh. El puse să se facă un balon la St.-Cloud sub direcțiunea lui Charles, pe care-l invită să-l și însoțescă în excursiune; dar Charles lăsă această onoare lui Robert. Și etă pentru ce. Charles creduse, într'o înălțare premergătoare, că va putea cârmui balonul. Dar nestatornicia vânturilor îl împedecă de a și împlini scopul și astfel se lăsă el de o întreprindere, pe care o numia: un joc copilăresc. Globul serenissim se umplu cu gaz hydrogen, ceea ce urcă cheltuelile la 40,000 de livre.

Lumea era nemărginită la St.-Cloud; trăsură, călăreți, pedestrași se adunaseră acolo peste noapte; alții, carii apucaseră înainte, tăbărau de 24 de ore. În momentul, în care era să plece aerostatul, privitorii din șirurile din urmă rugară pe cei dinainte să se plece. Aceștia îngenunchiară și astfel păreau în adorațiune înaintea mașinei ducelui de Chartres. În sfârșit balonul se înălță între strigătele mulțimei și dispăru într'un nor... Dar, îndată după aceea, se vădu scoborîndu-se mai iute decât se înălțase. Coșul era să se cufunde cu rușine într'o baltă mocirlasă, când îi succese lui Robert să arunce o funie, de care traseră privitorii și scăpară pe înaltul călător de o aventură fără glorie. Căderea nu era naturală; ducele de Chartres, ne putând suferi gerul și zăpada, a cerut să se scobore cătră regiuni mai blânde. Ne reușind însă Robert să deschidă clapa destul de iute pentru a lăsa să esă gazul, prințul își pierdu răbdarea și crepă globul pentru ca să se scobore mai iute. Omenii rău-voitori de pe atunci diceau că ducele nu tremura numai de frig, ci și de... altceva. Călătorii luaseră cu sine un guvernacul, lopeți, velturi; nimic n'a folosit, deorece nu luaseră în coș și o proviziune mai mare de... rezoluțiune.

Astfel se înmulția numărul excursiunilor aeriene, și până acum nici o catastrofă nu desgustase omenii de aceste călătorii. Entuziasmul lunei urma pe acești curagioși exploratori în regiuni atât ne necunoscute, pe care le străbătuse mai întâi îndrăsnețul Rozier. Se găsiu însă și sceptici. Între alți Englezii, cu neîmcrederea lor obișnuită, se arătară nepăsători față cu meritele aerostatului. Rozier își credu un punct de onoare să probeze contrarul. El își propuse să se scobore cu un balon la pôlele turnului Londrei. Așadară se duse la Boulogne cu amicul său Romain. Amândouă construiseră un aparat compus din două balone; pe unul îl umflară cu fum de pae, ca Montgolfier, pe celalalt cu gaz ardător (hydrogen), după metoda lui Charles.

Dar pentru a se îndrepta spre Londra trebuia un timp favorabil; aeronauții îl așteptară șese luni. În sfârșit într'o Mercuri, în 15 Iunie 1785, Rozier și Romain crezând că vântul era favorabil grăbiră pregătirile și se înălțară în văzduh la $7\frac{1}{2}$ ore dimineta. De odată se vădu săltând de-asupra mașinei o colonă de flacări, în câteva momente aparatul și cei două călători cădură cu o repediciune spaimântătoare. Nenorociții fură dumicați în căderea lor. Rozier nu mai da semn de viață, când se apropiară de el, și soțul său își dede sufletul după câteva minute.

Cele două cadavre se găsiră la un mil departe de Boulogne. Balonul se aprinsese prin arderea hidrogenului și arsesse până la cea din urmă particică. Montgolfiera din contră nu arsesse, nici nu se sfâșiase. Rozier muri și cauză mórtea soțului său voidnd să combine două metode opuse. Contimpuranii îi făcură următorul epitaf:

Ci-gît un jeune téméraire¹⁾
 Qui dans son génèreun transport
 De l'Olympe étouné franchissant la barrière
 Y trouva, le premier, et la gloire et la mort.

Astfel muri generosul Rozier. E falsă dară aserțiunea, că ar fi murit în mare. — Alți martiri urmară lui Rozier pe această cale periculoasă. Balonul contelui Zambecari se aprinse de lampa cu spirt, care servia să suptieze aerul în balon, îl rădică mai întâiu la o înălțime îngrozitoare, unde-î degeră baronului mâna, pe urmă îl precipită în marea adriatică. De aci îl scăpară nisce pescari.

Nenorocirile de felul acesta mai răcoriră entuziasmul omenilor. Tóte nizuințele de a cârmui balonul rămaseră fără rezultat, prin urmare utilitatea lui se părea nulă. Învętații își întórseră dară privirile dela navigațiunea aeriană și-și îndreptară tótă atențiunea asupra pământului. Nu era óre vre un mijloc, ca locomoțiunea să se facă pe pământ cu repeđiciune mare și cu siguranță? Nu e scopul nostru de a aręta pipăirile îndelungate în această ramură, că-cî „Navigațiunea aeriană“ este titlul acestui articol. Dar era de interes să vadă cetitorul în ce ordine au urmat descoperirile relative la locomoțiune. După lungi pipări fără rezultat, îi era dată lui George Stephenson (născut la 1781), fiul unui fochist din Wylam (New-Castle), să inventeze cea dintăiu locomotivă la 1829. „Racheta“ lui Stephenson fu întrebuițată la mina de cărbuni Stockton-Darlington.

Ea făcea opt miluri englezesci într'o óră; astăfi trenurile iuți percurg două miluri englezesci în trei minute.

După această nouă conchetă a spiritului omenesc, atențiunea încuragiată se îndreptă din nou asupra aerostatului.

Green fu cel mai fericit în această privință. El întroduse o moire. Balonul său se umplea, în loc de hidrogen, cu gazul de luminat, care se întrebuițeză acum în cele mai multe orașe.

În 1 Novembre 1837 după prânz plecă el din Engli-tera și ajunse în Nasaú în dimineța următoare, făcend astfel 100 de miluri în 17 1/2 óre. În 1846 întreprinse el o călătoriă aeriană din Lipsca. Etă cum o descrie un mar-tor ocular:

„Balonul construit din stofă de matasă désă și pe-striță se umplu cu gaz de luminat; diametrul lui era de 40 de urme și conținea 25,000 de urme cubice de gaz. O reția împletită din sfori tari îl învęlia; ér la capętul inferior al balonului atârna un coș de răchită frumos împodobit. În această gondolă ședea Green cu soții săi de drum. Fringhiile, care țineaú balonul, fură deslegate, balonul se rădică la sunetul muziceii; Green, care se afla între fringhiú, își scutură pălăria, și balonul oscilă de-asupra mulțimeii nenumărate, însoțit de strigările entusiastice ale miilor de privitori.

„Noi încă sburăm cu ei! Tot mai nechiar devine strigătul de entuziasm, și în curând lovesce auđul călătorilor numai ca murmurul îndepărtat al unei cete de albine; escursioniștii salută mulțimea mișcând stégul. Ei vęd stradele, curțile orașului, care zac de desuptul lor curate

și corecte ca un model. Împrejur sunt multe sate și cătune; — casele apar ca nisce cuburi între holdele verđi și brunete, ca într'un desemn de situațiuni. Mici și mărginite cu agerime își înalță turnurile bisericilor din sate vęrfurile lor în aer; călătorii ar voi să le cuprindă cu degetele și să le sucescă ca pe nisce jucării. Ici un cătun de coperișe, colo un altul, și între ele bălțile și tufele asemenea unor oglinđi strălucitoare seú unor luciri argintii. Ca nisce sfori de argint șerpuesc riurile, rúletele și páraele prin șesuri și printre delurile care sémână cu nisce mușinoe; ca mușchii pe poená se par verđile păduri de ștejarí gigantici. Încă tot mai aud uruitul locomotivei supt ei și șueratul de semnal. Atunci se mai golesce un sac de balast din gondolă și deodată sunt călătorii învęliți de negură. Acum se afla ei în nori la o înălțime de peste 6000 de urme! Récéla devine deja simțită, raze de lumină străbat de sus dintre nori; — sângele se sue la cap cu violență tot mai mare, călătorii vęd deja scánței pe dinaintea ochilor și gazul eșind din balon le îngreuéză rësufarea. Dar gazul lucește în balon, care se pare în nori ca o latentă de sticlă slab luminată și ofere o priveliște măreță. Atunci Green deschide clapa așezată la partea de sus a balonului; gazul ese, aerul greú atmosferic îl înlocuesce și balonul se scobórá ca osăgétă. Călătorii se țin strins de fringhiú și într'un moment sunt cam la 1000 de picioare de-asupra pământului. Iepurii pe câmp se spariă de arętarea neobi-cinuită și nu sciú în cătrău să apuce, — fringhia aruncată se tărăsce pe pământ și călătorii strigă: „țineți bine! țineți bine!“ Îndată apucă numérosele mâni ale țeranilor de funie, înfig anghira în pământ — și călătorii se scobórá la Glesien, 4 óre departe de Lipsca, pe pământ prusian. După aceea aerul se lasă din balon, și întregul recipient golit al marelui balon se pune în mica gondolă împreună cu alte obiecte și se duce a casă.“

Astfel balonul deveni un obiect de ștudiú afund și interesant. Dar cârmuirea lui a rămas încă un mister. Singură direcțiunea vęntului póte servi drept conducătoare. Într'adevăr este cunoscut, că direcțiunea vęnturilor superio-re este opusă la a celor mai aprópe de pamânt. Este dar natural, ca, decă voim să urmăm direcțiunea vęnturilor superio-re, trebuie să ne rădicăm la o înălțime correspundătoare; decă vrem să ne întórcem de unde am pornit, deschidem clapa, balonul se golesce și ne scobórá în regiuni inferio-re unde vęntul are cursul dorit. Acest principiu a servit în decursul impresurării Parisului în resbelul franco-german. Cine nu cunoște serviciile eclatante pe care le-a făcut balonul în această epocă tristă? Armata germană se uita cu uimire și necaz la acele aerostate cutezătoare, care, desprețuind glónțele inimice, eșiau din capitala impresurată, se rădicau în vęzduh și purtau corespondința cu alte orașe încă neimpresurate.

Iulie Duruof a jucat un rol important în această epocă. Acest om a trecut prin o mulțime de întâmplări aventurose; viața lui este un șir de călătorii aeriene. Una dintre esperiențele sale cele mai interesante este aceea dela Cherbourg, pe care o întreprinse cu balonul Ville-de-Calais.

Duruof dispuse ca nisce vapórá să umble încóce și încolo sub vęntul balonului. Gondola fusese bine echili-brată pentru ca scobórea în mare să se facă mai ușor. Sacii cu lest fuseseră atârnați pe partea din afară a gon-

¹⁾ Ici zace-un june curagios
 Ce'n al seú transport generos
 Trecend bariera Olimpului în uimire
 Întăiu găsi acolo gloriă și peire.

dolei pentru ca să se p^otă descăta într'o clipă. În sfârșit întrebunță el un aparat, pe care-l inventase marele Green. Acesta consta dintr'un sac mare de pânză spânzurat de funii și destinat să plutească de-asupra mării, să se umple de apă prin mișcarea globului aeronautic și prin urmare să micșoreze iuțela acestuia. Duruof îl garnisise cu bucăți de plută, care ușurau plutirea lui de-asupra apei, și prin urmare introducerea valurilor.

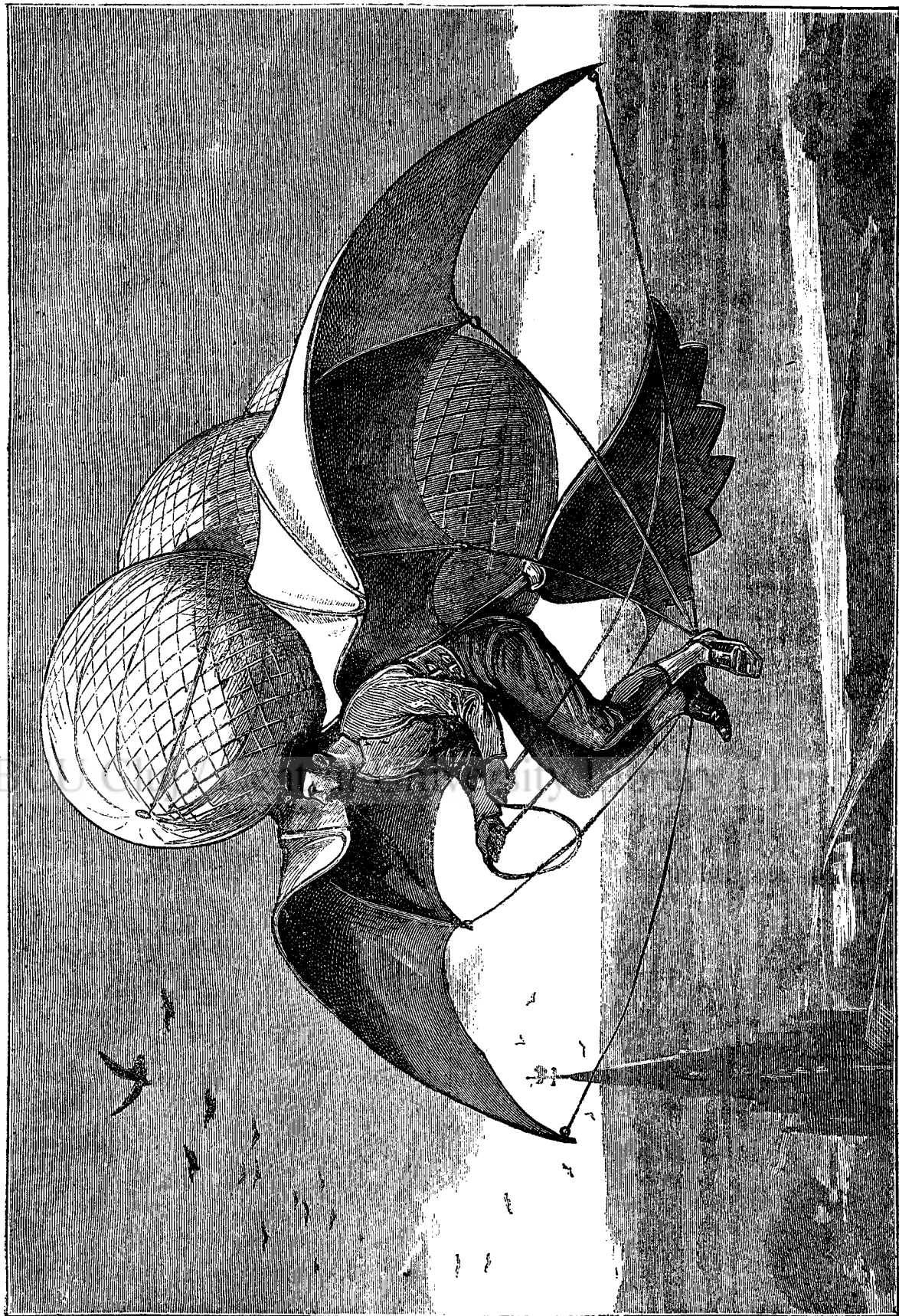
Jurnalistul Maret se urcă cu Duruof în gondola și balonul sbură cu repeđiciune în văzduh de-asupra oceanului.

Când vădu Duruof, că v^entul fⁱ depărta prea tare de mal; și că vaporele nu-ⁱ vor putea ajunge, deschise clapa și lăsă balonul să se scobore, până când extremitatea fringhiilor atinse suprafața apei. Îndată balonul începu să-și micșoreze iuțela.

Când i se păru lui Duruof că drumul șalupei Sena tăia

urma balonului, aruncă sacul în mare, și oprirea fu așa dicend momentană. Fără să înceteze de a se ține în echilibru, el putu jertfi 11 saci de lest, atât de mare era

c^uantitatea de apă, pe care o cuprindea sacul. O funiă acățată de fundul acestuia permițea să fⁱă golit, în cas de lipsă. Duruof se păzi de a o face, că-cⁱ ar fi sburat cu

Mașină de sburat. (Pag. 412.)

repeđiciunea fulgerului cătră spațiu infinit.

Esperința reuși pe deplin; balonul rămase în loc până când ajunse Sena lângă el. Atunci mateloții traseră gon-

dola pe podul vasului lor. Duruof și Maret se scoborîră cu mare ușurință.

Succesul făcu pe Duruof să se gîndescă la o nouă escursiune, care să plece din mijlocul schelei. Eî legară balonul îndărăptul Senei, pe care o tîra steamerul „Haleur“.

Aerostatul se balanța cu moliciune. De odată se auî un mare șgomot. Cele două vase se opresc; o rezistență neașteptată le ține în loc. Balonul fusese crăpat de un val și se tîra îndărăptul Senei. — Astfel întreprinderea nu mai putu fi renoită. La două ore de diminiță ajunseră călătorii la Cherbourg.

Ville-de-Calais se urcase într'un rînd la 1700 metri. Duruof făcu pe soțul său băgător de samă că de acolo se putea vedea fundul mării, ceea ce se esplică astfel. De obicei razele sôrelui reflectându-se la suprafața mării eclipsesc ușor lumina, care venind din fundul mării este deja slăbită prin străbaterăa unui strat gros de fluid. De astă dată balonul forma pentru călători ca un părete despărțitor între sôre și mare. Așadar lumina, care venia din fundul mării până în ochii aeronauților nu putea fi eclipsată de razele sôrelui și privirea călătorilor putea străbate în acele regiuni misterioase, acoperite de unda sărată. Acest fapt curios este foarte adevărat.

Am putea istorisi nenumărate aventuri interesante și ar trebui volume pentru a înșira toate încercările omenilor în aeronautică. Din cele amintite se pôte vedea cursul perfecțiunilor aplicate balonului până în zilele noastre. Neputința de a cârmui aceste mașini a împedecat până acum omenirea de a trage din acest fel de locomoție toate foloșele posibile.

În cești două și trei ani din urmă atențiunea omenilor cugetători s'ă îndreptat spre o altă direcțiune. Preocupat de idea de a învinge noul element, aerul și de a-l supune, ca apa, puterii sale, omul voi să se desfacă de o mașină atât de gigantică. El se gîndi a-și face aripi.

Pe când căpitanul Boyton inventa acel costum curios, prin mijlocul căruia trecea cu comoditate pasul de Calais fără a se uda și în toate pozițiile dorite, pe atunci de Groof își construi un aparat de sburat. Acesta consta dintr'un cadru de fer, în care sta în picioare „omul sburător.“ Printr'un mecanism simplu puteau să capete aripile gigantice acea mișcare de suit și pogorit, care se vede la paseri. De Groof n'avea decât să tragă de nisce mănere de fer pentru a face să se plece aripile. Inventatorul străbătu mai multe orașe ale Belgiei făcînd încercări cu aparatul său. Cele mai multe esperințe le cercă el în Brusel, unde succesul a fost slab. Aparatul era prea voluminos și greu de condus, fiindcă inventatorul nu venise la idea de a compensa prin ceva greutatea corpului său, cum se întâmplă la paseri prin aerul din ôse.

Într'una din încercările sale din Brusel, la care asista multă lume, de Groof cădu dela o înălțime destul de mare pentru a-și sdrobi capul. El avu sôrtea lui Icar.

De curînd propuse un Englez inventios un proiect de mașină, care nu mai are defectele celei precedente (veđi ilustr de pe pag. 415). Acastă mașină constă:

1. Din balóne ordinare umflate cu gaz de luminat și destul de mari pentru a ține pe un om singur în aer. Aceste globuri nu influințază asupra mișcării; singura lor funcțiune este să neutralizeze greutatea corpului.

2. Din aripi construite tot din materia balonului și din trestie, așadar materiă ușoră și tare; ele se mișcă cu picioarele cu ajutorul unor curele aplicate la călcăe.

3. Din cîrmă ușoră, care se pune în mișcare cu mânilor. Acastă cîrmă îndeplinesce funcțiunea cođii paserilor; ea permite să se îndrepteze omul sburător în orîce direcțiune.

Tot aparatul este legat de mijlocul sburătorului, ale căruia picioare stau în aripi și mânilor conduc cîrma. Ușurința ei și simplicitatea cu care răspunde la toate condițiunile împuse, promit acestei mașine mare succes. Este întrebarea, decă se va putea cîrmui cum se cade prin acea còdă simplă, decă va putea sbura în contra vîntului, cum se va sui și scobori sburătorul la înălțimi dorite? Toate aceste întrebări așteptă încă răspunsul, pe care numai praca îl va putea da. La orî ce invențiune se trec de multe orî cu vederea puncte în aparință neînsemnate, dar care au o influință nemărginită asupra mersului general. De sigur inventatorul s'a temut până acum de sôrtea lui de Groof, de nu a făcut nici o încercare. Să sperăm că se va afla un om cutezător, care să-și pună viața în joc pentru umanitate.

Din acestea vedem, că deși aeronautica a început numai la 1783, a făcut progrese mari până în ziua de astăzi; nici un mijloc de locomoție nu a progresat atât în așa de scurtă vreme. E drept, că astăzi științele pozitive au ajuns la mare perfecțiune și că prin urmare invențiunile au devenit mai ușore. Nu vor trece pôte o sută de ani, până când omul va străbate vezduhul cu iuțela vîntului și noțiunea spațiului va fi redusă la cea mai mică a ei expresiune. Atunci se va introduce o revoluțiune complectă în societate, o carieră nouă se va deschide omenilor, și descoperirea polului nordic va deveni un joc de copil, decă nu se va săvîrși până atunci prin alte mijloce. Nu cutezăm să esprimăm toate speranțele de un viitor strălucit pentru omenime, speranțe basate pe aeronautică. O întreprindere, pentru care și-au jertfit viața atâți măreți martiri, trebuie să reușescă. Sîmburele plîntat de înțeleptul Montgolfier și de marinimosul Rozier va produce fructe strălucite, care vor apropia omenirea cu un pas de deitate!!

Iosif Popescu.

V a r i e t ă ț i.

Societate în contra fumatului. În Paris s'a format o societate în contra fumării tutunului. Ecă concursul cu premii ce-a publicat această societate: 1. Un raport asupra modalității cum să se facă tinerii a părăsi fumatul. Premiul 120 franci. 2. Să se probeze, cu date statistice, decă e sêu nu adevărată aserțiunea lui Vertincus că studenții care nu fumăză întrec atât în știință, cât și în bună-stare generală, pe colegii lor care fumăză. Premiul 200 franci. 3. Să se constată și

să se demonstre periculoasă influința a fumatului peste măsură atât asupra sănătății fumătorilor, cât și asupra copiilor lor. Apoi să se demonstre influința fumatului asupra armatei, asupra moralității, punctualității, casurilor de bôlă și pedepsei soldaților. Premiul 300 franci. 4. Societatea asigură, ca premii de onóre, o sumă de bani ori-cui se va dîstinge și va dobândi merite pentru oprirea fumatului, ori-cui își va da mai multă osteneță ca fumatul să înceteze în locurile publice.